

Slovenské kresťanské odborové hnutie v sociálnom dialógu a konfrontácii*

MILAN KATUNINEC

Kľúčové slová: kresťanské odborové hnutie na Slovensku, pápežské sociálne encykliky, Slovenská ľudová strana, Československá republika

Vývoj slovenského kresťanského odborového hnutia v prvej polovici 20. storočia je pomerne komplikovaný. V období existencie Rakúsko-Uhorska začali vznikať kresťanské sociálne orientované spolky, ktorých vznik podnietili encykliky pápeža Leva XIII. Skutočné odborové aktivity slovenských kresťanských odborových organizácií sa spájajú až s obdobím existencie prvej Československej republiky. Ťažiskom tejto štúdie je predovšetkým pôsobenie kresťanského odborového hnutia v pluralitnom prostredí ideových zápasov, v ktorom konkurujúce si odborové organizácie hľadali aj kompromisy na spoluprácu, pretože ak sa nechceli spreneveriť svojmu poslaniu, v zásadných témach sa museli prezentovať spoločnými záujmami.¹

V období nastupujúcej priemyselnej revolúcie, masového odchodu obyvateľstva z vidieka do miest ovplyvneného zmenami výrobných vzťahov a koncentráciou výroby a ďalších vážnych zásahov do prostredia sociálnej štruktúry a triedneho rozdelenia industriálnej spoločnosti sa hlavnými sociálno-politickými témami stali problematika koncentrácie ekonomickej moci, obrovské sociálne rozdiely medzi úzkou skupinou bohatých a rozširujúcim sa mestským proletariátom a hrozba sociálnych konfliktov. Urbanizácia a industrializácia radikálne zasiahli do sociálnych väzieb tradičnej rodiny, ktorá stratila schopnosť zabezpečovať základné krytie životných potrieb jej členov. Vo vyspelých priemyselných krajinách sa síce postupne zlepšovala hygiena a zdravotná starostlivosť a vďaka rozvoju dopravnej siete sa darilo riešiť závažné lokálne potravinové problémy, ale vzniklo mnoho nových sociálnych rizík, ktoré boli v predchádzajúcom období riešené rodinou, miestnou komunitou alebo charitou. V tomto období rozhodujúci vplyv v spoločnosti získali liberalistické (ekonomické a politické) myšlienky, koncepcie a vízie

* Štúdia je súčasťou projektu VEGA č. 1/0091/14 Vplyv sociálneho učenia katolíckej cirkvi na politické myslenie na Slovensku.

¹ K problematike slovenského kresťanského odborového hnutia som publikoval monografiu (KATUNINEC, Milan. *Kresťanské robotnícke a odborové hnutie na Slovensku*. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2006) a viacero štúdií. V tejto štúdií dopĺňam niektoré publikované tvrdenia i závery a čitateľovi ponúkam ďalšie výsledky svojho výskumu.

presadzujúce nové formy práce a vlastníctva. Jeho zástancovia spomedzi kapitálotvorných vrstiev pri budovaní hospodárskeho poriadku, ako aj v svojom podnikaní presadzovali predovšetkým vlastné záujmy a udržiavali v hlbokéj ekonomickej závislosti námezdnych robotníkov, ktorí nedisponovali súkromným vlastníctvom.² Zložité sociálne pomery proletariátu, ktorý bol čoraz mohutnejšou spoločenskou triedou, vytvárali vo fabrikách živnú pôdu na vznik silnejšej protiváhy kapitálu. Problematika sociálnej spravodlivosti, ktorá začínala z historického hľadiska ako politika ochrany sociálne slabých skupín obyvateľstva, sa stala silnou politickou zbraňou.

Predstavitelia rímskokatolíckej cirkvi sa neprejavovali k sociálnym problémom v tomto období výraznejšími aktivitami. Pápež Pius IX. a jeho predchodcovia sa prezentovali najmä negatívnymi postojmi k spoločenským zmenám a nedocenili vzrastajúci politický a spoločenský význam robotníckej triedy. V prostredí cirkevnej hierarchie prevládal názor, že industrializácia a vznikajúca masová trieda robotníkov sú následkom predchádzajúceho proticirkevného duchovného a politického vývoja. V hľadaní riešenia sociálnych otázok sa v katolíckom intelektuálnom prostredí utvorili dva smery. Stúpenci „katolíckeho romantizmu“ zotrvali v presvedčení, že práva a povinnosti človeka určuje príslušnosť k určitému stavu.³ Druhý smer v katolíckych kruhoch predstavovali kritici liberálneho systému a jeho necitlivosti k zložitej situácii továrenských robotníkov. Návrat k „romantizmu“ považovali nielen za nesprávny, ale aj nemožný. Odmietli postoj, ktorý nechcel akceptovať pohľad na človeka ako nositeľa nedotknuteľných práv a povinností. Namiesto návratu do minulosti sa snažili upriamiť pozornosť predstaviteľov katolíckej cirkvi na aktuálne ľudské, občianske, politické a sociálne otázky.⁴

Pod vplyvom starých „romantických“ predstáv sa nachádzal na začiatku svojho pontifikátu aj pápež Lev XIII. Určitý posun v jeho postoji v otázke vzťahu kapitálu a práce a riešenia pracovných vzťahov možno pozorovať v encyklike *Humanum genus* z roku 1884. Zmena postoja hlavy rímskokatolíckej cirkvi k robotníckemu hnutiu sa však spája až s encyklikou *Rerum novarum*. Pred jej vydaním v roku 1891 Lev XIII. viedol rozhovory so zástupcami všetkých názorových smerov. V katolíckych sociálnych kruhoch niektorých európskych krajín vládlo napätie v otázke, či pápeža ovplyvnia svojimi názormi „katolícki romantici“ alebo „realisti“. Lev XIII. sa nechal inšpirovať „realistami“. Súkromné vlastníctvo prezentoval ako neodmysliteľný riadiaci faktor spoločnosti, ale postavil sa proti neobmedzenej moci vlastníkov. Kolektívizáciu považoval za nespravodlivé riešenie,

² SUTOR, Bernhard. *Politická etika*. Trnava : Dobrá kniha, 1999, s. 218-219.

³ Stúpenci „katolíckeho romantizmu“ presadzovali myšlienku stavovskej sociálnej reformy, ktorá však predstavovala návrat do minulosti a podcenila dosah spoločenských zmien.

⁴ KETTELER, Wilhelm Emmanuel Freiherr von. *Die Arbeiterfrage und das Christentum*. Mainz : Franz Kirchheim, 1890, s. 2-3. <https://ia700407.us.archive.org/14/items/diearbeiterfrage00kettuoft/diearbeiterfrage00kettuoft.pdf> (posledný náhľad 29. 4. 2015).

ktoré je v rozpore s prirodzeným právom. Robotníkov vyzval, aby sa v záujme presadzovania a ochrany svojich práv združovali v kresťanských robotníckych spolkoch, ktoré sa mali sústrediť nielen na ich telesné, ale aj duchovné povznesenie.⁵

Ozveny sociálneho učenia cirkvi na Slovensku pred rokom 1918

Do prostredia uhorskej politiky Lev XIII. vstúpil v roku 1893 encyklikou *Constanti Hungarorum*, ktorú „môžeme nepochybne čítať ako vyjadrenie nespokojnosti a kritiky stavu v oblasti napĺňania projektu sociálneho katolicizmu“.⁶ Touto encyklikou pápež nepriamo podnietil vznik Katolíckej ľudovej strany (Katolikus Néppárt), čo prispelo k zaktivizovaniu viacerých mladých katolíckych kňazov, ktorí sa zameriavali predovšetkým na národnobuditeľskú a sociálnu oblasť. V mestách a na dedinách, v ktorých pôsobili politicky angažovaní kňazi, boli založené kresťansko-sociálne robotnícke spolky, ktoré sa zamerali hlavne na zlepšenie kultúrnej, vzdelanostnej a majetkovej úrovne Slovákov. Slovensko však patrilo pod územie, v ktorom právny poriadok aktivity odborového zamerania spomaľoval. A tak to, čo v rakúskej časti monarchie bolo už legalizované, mohlo byť v Uhorsku i s použitím pre túto časť monarchie predsa len o niečo liberálnejšieho a humannejšieho trestného zákona z roku 1878 o zločinoch a prečinoch stále ešte dôvodom k trestnému stíhaniu. Spomenúť možno aj diskriminačné volebné právo, ktoré sa až na niektoré kozmetické úpravy opieralo o volebný zákon z roku 1874 (zák. čl. XXXIII/1874). Podľa neho mohlo participovať na voľbách len 5,9 % obyvateľstva, čo znemožňovalo širokým vrstvám vstupovať do volebného zápasu.

Katolícka ľudová strana propagovala myšlienku harmonického spolunažívania všetkých spoločenských skupín, ale svoje aktivity zameriavala najmä na problémy roľníckeho obyvateľstva a riešeniu robotníckej otázky dlhší čas nevenovala výraznejší záujem. Ani cirkevná autorita si k robotníctvu dôvernejší vzťah nevybudovala. V októbri 1904 vznikol v Budapešti Zväz kresťansko-sociálnych spolkov, ktorý sa vo svojich programových zásadách odvolával na encykliku *Rerum novarum*.⁷ Stretnutia sa zúčastnili aj Eduard Sándorffi a Arnold Bobok a František Jehlička, slovenskí katolícki kňazi aktívne pôsobiaci v katolíckych spolkoch.⁸ V novembri 1907 vznikla Kresťansko-socialistická strana

⁵ Lev XIII. sa problematike robotníckej triedy venoval aj v roku 1901 v encyklike *Graves de Communi Re*. V nej taktiež položil akcent na pôsobenie sociálneho hnutia v kresťanskom prostredí na základe „náboženského podania“. Politické aktivity katolíckych politických a odborových hnutí sa mali obmedziť len na sociálnu a charitatívnu činnosť a nie na riešenie politických a ústavných otázok.

⁶ ŠTOFANÍK, Jakub. Sociálny katolicizmus a sekularizácia. In *Forum Historiae*, 2015, roč. 9, č. 1, s. 84.

⁷ „V roku 1904 bolo v Uhorsku 1444 katolíckych spolkov, z nich 621 katolíckych sociálnych spolkov (katolíckych kruhov) a 197 charitatívnych spolkov.“ MANNOVÁ, Elena. Dobročinné spolky a konštruovanie kolektívnych identít. In CSÁKY, Moritz – MANNOVÁ, Elena (ed.) *Kolektívne identity v strednej Európe v období moderny*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1999, s. 202. Pozri tiež ŠTOFANÍK 2015, s. 84.

⁸ Z podnetu kaplána Františka Jehličku vznikol v roku 1899 prvý Katolícky robotnícky spolok v Bratislave. V roku 1904 mal 350 členov. Prvý Katolícky robotnícky spolok v Uhorsku založil už v roku 1897 Sándor

Uhorska (Országos Keresztény Szocialista Párt), ale nedôvera katolíckeho kléru voči laikom pretrvávala aj v tejto politickej strane.

Dominantné postavenie vo vznikajúcom odborovom hnutí si získala Sociálnodemokratická strana Uhorska. Rozpory medzi slovenskými sociálnymi demokratmi a katolíckymi kňazmi, ktorí sa angažovali v sociálnych spolkoch, tlmil ich spoločný záujem o zlepšenie sociálneho postavenia Slovákov v Uhorsku. Kresťanské odborové organizácie pôsobili v prevažnej miere pod patronátom Kresťansko-socialistickej strany Uhorska. Encyklika *Rerum novarum* však mala v robotníckom prostredí len veľmi skromnú odozvu. Robotníkov oslovovala skôr revolučná rétorika, idea sociálnej spravodlivosti ako cieľa a vízia komunistickej spoločnosti. K hlavným príčinám skromnej odozvy na pápežovu encykliku i sporadické výzvy na zakladanie kresťanských odborových organizácií však možno zaradiť neschopnosť mnohých katolíckych kňazov reagovať pružnejšie na nové spoločenské výzvy. Kresťanský orientovaní robotníci boli vedení k poslušnosti v hierarchicky organizovanej cirkvi, čím sa oslabovala ich schopnosť angažovať sa vo verejnom živote. Do roku 1918 však možno výsledky celého robotníckeho a odborového hnutia v Uhorsku hodnotiť ako veľmi skromné. Príčiny nízkej organizovanosti slovenských robotníkov treba hľadať aj v supremačnej národnostnej politike a v sociálno-triednom rozvrstvení obyvateľstva Uhorska, ktoré malo prevažne agrárny charakter.

Vznik ČSR a budovanie kresťanských odborov na Slovensku

Priaznivejšia situácia na angažovanie sa robotníkov v odborových organizáciách sa vytvorila po vzniku prvej Československej republiky (ČSR). Sila odborovej organizácie bola v ČSR odvodená nielen od počtu členov, ale aj od počtu jej aktivistov v závodných radách a výboroch. Kresťanské odbory, ktorých vnútorný vývoj bol komplikovaný, však po vzniku ČSR dlhšie obdobie výraznejšie nezasahovali do sociálnej problematiky a v závodných radách a výboroch nemali takmer žiadne zastúpenie.

Sociálna demokracia opierajúca sa o najsilnejšie odborové hnutie získala v parlamentných voľbách v roku 1920 na Slovensku i celej republike jasné víťazstvo. Dominantné postavenie na politickej scéne si však dlho neudržala. Krátko po volebnom úspechu prišlo vo vnútri strany k vážnym konfliktom medzi dvomi straníckymi krídlami, ktoré vyústili do ideovo-politickej polarizácie na reformný a revolučný prúd. Dvojvládnie v sociálnej demokracii ukončil vznik Komunistickej strany Československa v máji 1921. Komunistami vedené odborové organizácie založili vlastnú odborovú ústredňu Medzinárodný všeodborový zväz (Červené odbory). Napriek tomu, že parlamentné voľby v roku 1925

(Alexander) Giesswein a pod jeho vedením najmä na území dnešného západného Maďarska začali vznikať ďalšie podobné kresťansko-sociálne robotnícke spolky. Tieto spolky však nevykazovali aktivity odborovej organizácie. PLEVA, Ján – TICHÝ, Miloš. *Kresťanské odbory na Slovensku*. Bratislava : Práca, 1967, s. 19-20.

priniesli sociálnej demokracii veľké sklamanie, Československé odborové združenie zostalo na Slovensku i v celej republike najsilnejšou odborovou centrárou, čo možno vo významnej miere pripísať tiež skutočnosti, že disponovalo najväčším hnutelným i nehnuteľným majetkom. V záujme zjednocovania kresťanských robotníkov vyvíjal aktivity už pred koncom prvej svetovej vojny Peter Haverla, z ktorého iniciatívy vznikol v Bratislave Kresťansko-sociálny robotnícky spolok, ako aj ďalšie organizácie smerujúce skôr k politickému, ako odborovému hnutiu. Na juhozápadnom Slovensku vyvíjala aktívnu činnosť Krajinská kresťansko-socialistická strana (KKSS), v ktorej mal Haverla na starosti slovenskú sekciu. Táto strana však bola orientovaná už od vzniku ČSR skôr promaďarsky. Bola najsilnejšou politickou stranou maďarskej menšiny na Slovensku a pôsobila aj na Podkarpatskej Rusi. Nadväzovala na ideové a politické základy už spomenutej Kresťansko-socialistickej strany vedenej Sándorom Giessweinom.⁹

Názov Krajinská kresťansko-socialistická strana sa začal používať v roku 1919. Prvý celoslovenský kongres KKSS sa konal 23. marca 1920 v Bratislave. Predsedom strany sa stal Jenő Lelley. Strana išla do parlamentných volieb v roku 1920 pod názvom Maďarsko-nemecká kresťansko-socialistická strana. K pôvodnému názvu sa vrátila v auguste 1920, keď sa v nej konštituovala slovenská sekcia. Jej odborové hnutie sa v roku 1921 pripojilo k ústrediu nemeckých kresťansko-sociálnych odborov vo Svitavách.

Po vzniku ČSR bola obnovená aj Slovenská ľudová strana, ktorá sa hlásila k Martinskej deklarácii, žiadala všeobecné a tajné voľby pre mužov aj ženy od 21. roku života, náboženskú slobodu, osemhodinový pracovný čas, zákaz práce detí do štrnásť rokov, povinné dôchodkové poistenie roľníkov a robotníkov, zatvorenie obchodov, krčiem a úradov v nedeľu a sviatok. V oblasti školstva požadovala strana cirkevné školy a povinné vyučovanie náboženstva. Ľudová strana robotnícku otázku nepovažovala za svoju ťažiskovú tému. Až po tom, čo sa jej vo februári 1920 nepodarilo získať pre politickú spoluprácu kresťanských socialistov, prišlo k rozhodnutiu vytvoriť vlastnú odborovú organizáciu.

Keďže ľudová strana nemala skúsenosti so zakladaním odborových organizácií, začala vyjednávať o podmienkach spolupráce so Všeodborovým sdružením kresťanského dēlnictva s ústredňou v Brne.¹⁰ Predstavitelia tohto združenia, ktoré po vzniku ČSR používalo

⁹ Giesswein sa pôvodne politicky angažoval v rámci Katolíckej ľudovej strany. Politika tejto strany ho však sklámala. Kriticky hodnotil najmä jej konzervativizmus, ale napriek tomu, že jeho prívrženci založili v roku 1907 novú politickú stranu, prestúpil do nej až v roku 1910 a stal sa jej vplyvným predstaviteľom. Pozri FAZEKAS, Csaba. Collaborating with Horthy: Political Catholicism and Christian Political Organizations in Hungary. In KAISER, Wolfram – WOHNOUT, Helmut (eds.) *Political Catholicism in Europe 1918 – 1945*. London – New York : Routledge, 2004, s. 160.

¹⁰ V Čechách a na Morave malo kresťanské odborové hnutie pomerne dlhodobú tradíciu. Brnianska odborová centrála bola prepojená s Československou stranou lidovou a katolícky kňaz Jan Šrámek pôsobil vo funkcii predsedu strany i odborov. Na čele strany vyvinul spolu s mladšou politickou generáciou snahu integrovať lidovcov do zoskupenia štátotvorných politických strán, a preto najmä pri predkladaní riešenia otázok konfesijného charakteru presadzoval umiernenú taktiku.

vo svojom názve „československé“, zdôrazňovali, že „stojí na zásadách kresťanského svetonázoru, uznáva „zásady zdravého socializmu“, odmieta „strohý triedny boj“ a stavia sa na stanovisko „dohodovacieho vyrovnávania“ medzi robotníkmi a zamestnávateľmi, hoci v krajnom prípade používa ako „obranný prostriedok“ aj štrajk.¹¹ Na zjazde delegátov skupín Všeodborového združenia 29. júna 1920 bol založený Zemský sekretariát kresťanského robotníctva so sídlom v Žiline, ktorý organizačne podliehal odborovému ústrediu v Brne, pričom si však uchoval vnútornú autonómiu. Jeho predsedom sa stal ľudácky poslanec Jozef Vrabec. Verejnosť bola po založení sekretariátu informovaná, že „v krátkom čase“ začne vychádzať časopis *Slovenský kresťanský socialista*. Keďže konkurenčná Krajinská kresťansko-socialistická strana vedená J. Lelleyom k názvu svojho v slovenčine písaného časopisu *Kresťanský socialista* pridala adjektívum „slovenský“,¹² Zemský sekretariát kresťanského robotníctva sa rozhodol doplniť názov svojho časopisu označením „(žilinský)“.¹³ Čitateľ sa mohol už v prvom januárovom čísle z roku 1921 dozvedieť, že tento „nový bojovník za práva chudoby, za Boha a za slovenský národ“ vidí svojho protivníka v kapitalistoch, židoch, ateistoch, sociálnych demokratoch, byrokra- toch, bolševikoch a všetkých, „ktorí triednym bojom, materializmom, kultúrnym štváním, hrubým násilím a podlamovaním zákona búrajú republiku“.¹⁴

Slovenský kresťanský socialista vychádzal pôvodne s podtitulom *Politický, spoločenský a poučný týždenník. – Orgán všetkých telesných a duševných robotníkov*, ktorý sa však už od 13. februára 1921 zmenil na *Orgán Všeodborového združenia slovenského kresťanského robotníctva zorganizovaného v slovenskej ľudovej strane*. Už od svojho vzniku toto odborové združenie bolo organizované v ľudovej strane, čo deklaroval i podnadpis jeho tlačového orgánu, a preto bolo nazývané aj ako „*ľudácke odbory*“. Napriek svojmu eku- menickému názvu „*kresťanský*“, odborové združenie oslovovalo veriacich rímskokato- líckej cirkvi, o ktorej tlačový orgán združenia napísal, že „*bola všade v každom národe zakladateľkou kultúry a hlavným stĺpom nie len jeho náboženského, ale aj národného*

¹¹ „Všeodborové sdružení, stojící na zásadách křesťanského názoru světového, uznává zásady zdravého socializmu, odmítá komunistické zásady revoluční jako škodlivé nejen dělnictvu, ale i celému národu československému a všem jeho oprávněným složkám. Odmítá tudíž strohý třídní boj a staví se na stanovisko smírného vyrovnávání proti v třídních mezi dělnictvem a zaměstnavatelstvem, ač v krajním případě stejně používá jako obranného prostředku i stávký.“ Pozri Zasedání Národního shromáždění československého r. 1919. Tisk 944. Dotaz členů Národního shromáždění J. Šrámka, A. Čuříka, B. Bezděka, J. Kadlčáka, J. Jílka a soudruhů na zástupce ministerského předsedy a na pana ministra Švehlu v záležitosti hrubého porušování svobody občanské, shromažďovací a spolčovací se strany sociálně-demokratických důvěrníků a sekretářů odborových organizací. V Praze 8. května 1919. http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0944_00.htm (posledný náhľad 4. 10. 2015).

¹² Časopis Krajinskej kresťansko-socialistickej strany nemal dlhé trvanie a zakrátko zanikol. PLEVA – TICHÝ 1967, s. 33.

¹³ Od 23. januára 1921 (č. 4) vychádzal *Slovenský kresťanský socialista* už bez tohto podtitulu.

¹⁴ Predstavenie sa. In *Slovenský kresťanský socialista (žilinský)*, roč. 1, č. 1, 2. januára 1921.

a sociálneho života“.¹⁵ Členmi odborového združenia sa mohli stať nielen „katolícki robotníci“, čo však oslovilo len nepatrný počet robotníkov z iných kresťanských cirkví. Už vzhľadom na samotnú skutočnosť, že iné kresťanské cirkvi v *Slovenskom kresťanskom socialistovi* priestor na svoju prezentáciu nedostali, toto združenie býva nazývané aj ako „katolícke“, resp. „kresťansko-katolícke“.

V rubrike *Sociálne a politické otázky* sa redakcia snažila poukazovať najmä na rozdiely medzi slovenskými kresťanskými socialistami a sociálnymi demokratmi, ale kritika už od začiatku neobišla ani iné politické strany a ich predstaviteľov, ktorí boli zosmiešňovaní v rubrike *Dereš*. Čitatelia boli k spolupráci na tejto rubrike vyzvaní slovami: „*Koho nevinne prenasledujú, kto trpíš krivdu lebo neprávosť od bárskeho na svete, len nám odpíši, však my mu ukážeme tu na dereši.*“¹⁶ Táto rubrika sa však už od šestnásteho čísla na stránkach tlačového orgánu združenia prestala objavovať, čo však neznamená, že redakcia upustila od konfrontačného štýlu zameraného na konkurenčné politické a najmä sociálnopoliticky orientované organizácie. Jozef Vrabec a jeho spolupracovníci vo svojich aktivitách zameraných na zvýšenie členskej základne oslovili aj niektoré organizácie prepojené s Krajinskou kresťansko-socialistickou stranou. Predstavitelia tejto strany sa snažili udržať si svoje pozície i obviňovaním Andreja Hlinku, že „upustil od Slovenskej autonómie“.¹⁷

Zemský sekretariát kresťanského robotníctva so sídlom v Žiline podporil zakladanie vlastných profesijných odborov a združení. Najaktívnejšie pôsobil železničiarsky odbor, ktorému boli poskytnuté i priestory sekretariátu v Žiline.¹⁸ Členovia a sympatizanti slovenských kresťanských odborov mali byť oslovení aj prostredníctvom „vzdelávacích a rečníckych kurzov, na ktorých prednášali slovenskí i českí politici, rímskokatolícki kňazi a kresťanskí (katolícki) odboroví funkcionári.“

V dňoch 14. – 15. mája 1921 sa v Žiline uskutočnil 1. zjazd slovenských kresťanských odborov, na ktorom bolo prijaté uznesenie o úplnej administratívnej autonómii a v schválených stanovách sa zdôrazňovalo, že cieľom kresťanského odborového združenia na Slovensku „je vzdelávanie členov a starostlivosť o zlepšenie ich hospodárskeho postavenia podľa kresťanských spoločenských zásad“.¹⁹ Združenie v stanovách deklarovalo, že je nepolitické, čo však odborové organizácie nemohli v praxi dodržať, pretože ťažiskom ich aktivít musela byť sociálna politika. Kresťanské odborové združenie nebolo ani

¹⁵ Slovenskí arcipastieri. In *Slovenský kresťanský socialista (žilinský)*, roč. 1, č. 7, 13. februára 1921.

¹⁶ Dereš. In *Slovenský kresťanský socialista (žilinský)*, roč. 1, č. 1, 2. januára 1921.

¹⁷ Ako zavrátilo naše slovenské robotníctvo v Chynoranoch bratislavských maďarónskych kresť. socialistov. In *Slovenský kresťanský socialista (žilinský)*, roč. 1, č. 10, 6. marca 1921.

¹⁸ Odbor železničiarsky. In *Slovenský kresťanský socialista (žilinský)*, roč. 1, č. 2, 9. januára 1921.

¹⁹ Stanovy. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 1, č. 23, 29. mája 1921. Pozri tiež Prvý snem kresťanského robotníctva na Slovensku. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 1, č. 22, 22. mája 1921.

nadstranícke, čo platí aj o ďalších odborových organizáciách, ktoré mali priame ideové, politické a organizačné prepojenie na politické strany.

Hoci do parlamentných volieb v apríli 1920 išli českí ľudovci spolu so slovenskými ľudákmi, počas hlasovania o štátnom rozpočte na rok 1922 opustili 12 poslanci ľudovej strany spoločný poslanecký klub s ľudovcami a pod vedením Andreja Hlinku si založili vlastný poslanecký klub. Predseda slovenských kresťanských odborov Jozef Vrabec nesusúhlasil s touto politikou.²⁰ Otvorený konflikt, ktorý vznikol medzi ním a vedením ľudovej strany, sa preniesol aj na pôdu zjazdového rokovania kresťanských odborov, ktoré sa konalo 26. marca 1922 v Žiline a následného júlového zasadnutia ústredného predsedníctva kresťanských odborov. Vrabec, ktorému bola vyslovená nedôvera, oznámil svoju abdikáciu. Neskôr si založil Slovenskú kresťansko-sociálnu stranu, ktorá sa dostala pod vplyv národných demokratov. Po jeho odchode z ľudovej strany sa Všeodborové združenie slovenského kresťanského robotníctva dostalo do hlbkej krízy a v zložitej situácii sa ocitli aj členovia združenia, ktorí sa hlásili o podporu v nezamestnanosti. Poslanecký klub Slovenskej ľudovej strany vydal v tejto súvislosti vyhlásenie, v ktorom sa okrem iného písalo: „*Naša politická strana jako osobitná právna osoba nemá právo sa miešať do vnútorných záležitostí druhej správnej osoby, jaké je všeodborové sdruženie kresť. robotníkov a preto do finančného manipulovania pokladnice všeodborového sdruženia kresťanských robotníkov sa ani nikdy nemiešala. Všeodborové sdruženie kresťanských robotníkov v minulosti stálo pod vedením poslanca Vrabca, ktorý vo svojom čase úradný časopis všeodborovej organizácie si neoprávneným spôsobom osvojil a v pokladnici všeodborovej organizácie kresť. robotníkov len 320 korún zanechal.*“²¹

Ľudákmi organizované kresťanské odborové hnutie v tomto období existovalo v podstate len formálne, pretože nedisponovali žiadnym hnutelným a nehnuteľným majetkom ani zoznamom svojich členov. Ten malo Vrabcovo krídlo, ktoré až do začiatku januára 1922 vydávalo *Slovenského kresťanského socialistu* ako tlačový orgán kresťanských odborov organizovaných „*v slovenskej ľudovej strane*“.²² Situácia bola neprehľadná a rozpadu, ktorý ľudáckym odborom hrozil, sa podarilo zabrániť až na zjazde konanom 25. marca 1923 v Žiline. Snaha o nový začiatok sa odrazila aj v premenovaní samotnej odborovej organizácie. Krátko pred zjazdom priniesol *Slovenský kresťanský socialista* nový názov: **Všeodborové združenie kresťansko-sociálneho robotníctva slovenského** (ďalej aj

²⁰ Pozri VAN DUIN, Pieter – POLÁČKOVÁ, Zuzana. „Against the Red Industrial Terror!”: The Struggle of Christian Trade Unions in Austria and Czechoslovakia Against Socialist Trade-Union and Workplace Domination, 1918 – 1925. In HEERMA VAN VOSS, Lex – PASTURE, Patrick – DE MAEYER, Jan (eds.). *Between Cross and Class. Comparative Histories of Christian Labour in Europe 1840 – 2000*. Bern : Peter Lang, 2005. s. 156-158.

²¹ Politické správy. Úradné vyhlásenie. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 3, č. 1, 1. januára 1923.

²² Pozri *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 2, č. 54, 1. januára 1922.

VZKSRS).²³ V každom prípade, zjazd odhalil, že hnutie sa nemôže oprieť o takmer žiadnych robotníkov, stratilo „*mnohých tajomníkov*“ a je stále otáznou, či „*vstane z mŕtvych*“.²⁴

Pod vplyvom Slovenskej ľudovej strany, ktorá sa stále nemohla oprieť o odborovo organizovaných robotníkov, vznikla 10. júna 1923 aj odborová ústredňa s názvom Združenie slovenských odborových organizácií (SSOO). Do jej čela sa postavil predseda Zemského učiteľského spolku (ZUS) a poslanec SLS Anton Hancko. SSOO sa prezentovalo ako nepolitické združenie stojace „*na štátnej jednotnosti Česko-slovenskej republiky*“ a za svoj cieľ si vytýčilo „*združiť všetky slovenské odborové organizácie pre utvorenie jednotného frontu v boji za práva a záujmy celonárodné a stavovské a za dobitie úplnej rovnoprávnosti, zabezpečenej v ústavnej listine, aby na Slovensku Slováci rozhodovali o osude svojich ľudí a ustanovili tak v kultúrnom, ako i hospodárskom ohľade*“.²⁵ Ambície tohto združenia však neboli primerané jeho skutočným možnostiam a odborové aktivity vyvíjali len niektoré jeho členské organizácie, najmä Zväz slovenských železničiarov a po prekonaní existenčnej krízy i Všeodborové združenie kresťansko-sociálneho robotníctva slovenského. V ďalšom texte štúdie sa budem venovať hlavne tomuto odborovému združeniu, pretože sa v období prvej ČSR stalo najsilnejším zástupcom kresťanského odborového hnutia na Slovensku, a kľúčovej postave kresťanských odborov na Slovensku v uvedenom období – Rudolfovi Čavojskému.

Boj o „kresťanského robotníka“ v druhej polovici 20. rokov

VZKSRS, ktoré malo svoje ústredie v Ružomberku, sa začalo v oblasti sociálnej problematiky aktívnejšie angažovať až od jesene 1923, keď sa hlavným tajomníkom tejto odborovej centrály kresťanských robotníkov stal Rudolf Čavojský. Tento mladý robotník sa zviditeľnil zapojením sa do konfliktu vedenia ľudovej strany s Jozefom Vrabcom a tajomníkom jeho krídla v ľudovej strane Kolomanom Gregorkom. V *Slovenskom kresťanskom socialistovi* Gregorku obvinil, že sa najsôr uchádzal o priazeň sociálnych demokratov, a až keď neuspel a zostal bez práce, prijal funkciu tajomníka odborového združenia kresťanských robotníkov.²⁶ Predsedníctvo VZKSRS, ktoré muselo riešiť personálne zabezpečenie svojich sekretariátov i nespokojnosť s prácou niektorých tajomníkov, si uvedomovalo, že je nevyhnutné získať na plný pracovný úväzok niekoho z radov robotníkov. Preto sa rozhodlo prijať Rudolfa Čavojského za tajomníka Zvolenskej župy, o čom Ústredie informovalo členov združenia 10. júna 1923 prostredníctvom *Slovenského kresťanského socialistu*.²⁷ Čavojský sa po nástupe do funkcie tajomníka prezentoval viacerými

²³ Pozri *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 3, č. 7, 4. marca 1923.

²⁴ Či vstaneme z mŕtvych? In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 3, č. 9, 1. apríla 1923.

²⁵ *Pošta*, roč. 3, č. 10, 1. októbra 1923.

²⁶ ČAVOJSKÝ, Rudolf. Otvorený list. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 3, č. 10, 15. apríla 1923.

²⁷ Organizácia. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 3, č. 14, 10. júna 1923.

útočnými príspevkami, zameranými hlavne proti sociálnym demokratom a komunistom. Od septembra 1923 vychádzal *Slovenský kresťanský socialista* v menšom formáte, čo súviselo s pretrvávajúcimi finančnými i personálnymi problémami vo VZKSRS. Rudolf Čavojský bol v septembri preložený z Banskej Bystrice do Ústredia v Ružomberku, kde začal pôsobiť vo funkcii ústredného (hlavného) tajomníka a 1. mája 1924 sa stal i zodpovedným redaktorom *Slovenského kresťanského socialistu*.

Ústredie kresťanských odborov stiahlo všetky staré členské legitimácie, aby zistilo skutočný stav členskej základne. Zistilo sa, že združenie má 1 780 členov. Do konca toho istého roka sa členská základňa zvýšila na 2 225 členov pôsobiacich v 32 odbočkách. V marci 1924 evidovalo združenie 3 297 členov, z ktorých však členské príspevky platilo len 2 500, a na konci toho istého roka sa počet evidovaných členov zvýšil na 5 113. V roku 1925 sa zintenzívnila aktivita kresťanských odborov v posilňovaní vplyvu základných organizácií v závodných výboroch, čo však prinášalo len skromné výsledky. Pri voľbách do závodných výborov boli oveľa úspešnejšie odborové organizácie sociálnych demokratov a komunistov. Kresťanské odbory na miestnej a podnikovej úrovni trpeli často pasivitou a nedisciplinovanosťou svojich členov, a to aj v situáciách, ktoré si vyžadovali len formálnu podporu združenia.

Ružomerské odborové ústredie sa vo svojej stratégii zameranej na zvýšenie členskej základne snažilo využiť svoj tlačový orgán, v ktorom sa propagovala „stredná cesta“, ale súčasne sa v ňom objavovali rôzne radikálne príspevky útočiacie proti ľavicovým politickým stranám a ich odborovým organizáciám. Do tejto stratégie sa združenie rozhodlo zaangažovať i katolíckych biskupov. Ústredie sa obrátilo na biskupov memorandumom, ktoré podnietilo v novembri 1924 biskupský zbor k vydaniu pastierskeho listu, ktorý sa čítal vo všetkých katolíckych kostoloch na Slovensku. Slovenskí biskupi sa v ňom odvolávali na to, že nasledujú „*príklad holandských, nemeckých a švajčiarskych biskupov*“, a v konfrontačnom štýle „priateľ-nepriateľ“ zaútočili najmä proti komunistickým a socialistickým združeniam pôsobiacim aktívne v sociálnej politike. Kresťan-katolík, ktorý mal možnosť vystúpiť z „*protikresťanského odborového združenia*“ a naďalej by v ňom zotrval, nesmel byť „*akožto nekajúcný hriešnik a odpadlík pripustený ku svätým sviatostiam a nemôže si nárokovať žiadneho práva a pocty v Cirkvi, ktorej sa spreneveril*“. *Slovenský kresťanský socialista* uverejnil pastiersky list na prvej strane s nadpisom *Kresťan-katolíkovi je zakázané členstvo v protikresťanských organizáciách. Pastiersky list slovenských biskupov. – Dôležité a záväzné pre každého robotníka, ktorý chce zostať kresťan-katolíkom*.²⁸

²⁸ Kresťan-katolíkovi je zakázané členstvo v protikresťanských organizáciách. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 5, č. 1, 15. januára 1925.

V marci 1925 napísali slovenskí biskupi ďalší pastiersky list. Bol zverejnený v *Slovenskom učiteľovi*, časopise vyššie spomínanej stavovskej organizácie Zemský učiteľský spolok (ZUS). Jeho predseda Anton Hancko sa i vzhľadom na blížiacu sa parlamentnú voľbu nemohol vyhnúť otázke nahromadených problémov cirkevného školstva. Biskupi sa v pastierskom liste i z jeho podnetu museli zaoberať „hmotným postavením“ učiteľov cirkevných škôl a stupňujúcou sa kritikou, podľa ktorej boli za existujúci stav spoluzodpovední.

Ústredie kresťanského odborového združenia chcelo osloviť slovenských robotníkov aj tým, že bol opäť zmenený názov združenia na **Všeodborové združenie kresťanských socialistov** (VZKS). Súčasťou stratégie malo byť publikovanie článkov, ktoré by vyprovokovali reakciu sociálnych demokratov a komunistov na pastiersky list biskupov zaväzujúci katolíckych robotníkov opustiť „protikresťanské odborové združenia“. Zvýšeniu členskej základne združenia malo prispieť organizovanie zhromaždení konaných za účasti biskupov, čím kresťanskí odboroví funkcionári napomáhali pretrvávajúcim snahám predstaviteľov katolíckej cirkvi o paternalistický prístup ochrany katolíckeho robotníctva. Za najúspešnejšie bolo zo strany vedenia odborového združenia považované manifestačné zhromaždenie „slovenského kresťanského robotníctva a pracujúcej triedy vôbec“, ktoré sa konalo 19. júla 1925 na Skalke pri Trenčíne a ktorého sa podľa organizátorov zúčastnilo vyše desaťtisíc ľudí.²⁹

Ani pastiersky list, ani zmena názvu združenia, ani organizovanie verejných zhromaždení za účasti biskupov však nepriniesli kresťanským odborom predpokladané očakávania. Viacerí funkcionári združenia pôsobiaci v pluralitnom odborovom prostredí na pracovisku sa ocitli v nezávideniahodnom postavení, pretože reakcie sociálnych demokratov a komunistov na pastiersky list viedli aj k snahám vytlačiť kresťanských odborárov z kolektívneho vyjednávania a uzatvárania kolektívnych zmlúv. Kresťanskí odborári si toto riziko uvedomovali a na závodných schôdzach a podnikových zhromaždeniach robotníkov, kde rečnili tiež komunistickí a sociálnodemokratickí odborári, komunikovali v porovnaní s pastierskym listom celkom odlišne a takticky spolupracovali s inými odborovými organizáciami.³⁰ Vyzývali robotníkov, aby sa nedali „rozoštvávať demagógiou“ a aby členovia komunistických, sociálnodemokratických a kresťanských odborových organizácií podporili „jednotnú frontu“ pri uzatváraní kolektívnej zmluvy.³¹ Svojím nekonfrontačným prístupom sa snažili získať sympatie robotníkov a na spoločných zhromaždeniach, ktorých sa zúčastňovali so zástupcami konkurenčných odborových organizácií,

²⁹ Slovenské robotníctvo pod práporom kresť. socializmu. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 5, č. 18, 26. júla 1925.

³⁰ Pozri VAN DUIN – POLÁČKOVÁ 2005, s. 156-158.

³¹ Organizačné a všeodborové. Chemikovia. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 6., č. 3, 24. januára 1926.

sa zamerali na hospodárske otázky a aktuálne problémy, ktoré sa týkali sociálneho postavenia robotníkov. Ústretovosťou ku konkurenčným odborovým organizáciám sa malo dosiahnuť aj to, aby kresťanským odborárom nebolo bránené spolupodieľať sa na tvorbe a uzatváraní kolektívnych zmlúv.³² V tomto období sa kresťanské odbory neprezentovali nijakým výraznejším samostatným zviditeľňovaním, konkrétnymi protestnými aktivitami a zúčastňovali sa len protidrahotočného hnutia organizovaného komunistami na celoštátnej úrovni, ktoré podporili výzvou proti drahote, prepúšťaniu slovenských robotníkov v štátnych podnikoch a zavedeniu gentského systému.³³

Kresťanskí odborári si uvedomovali, že konfrontačným štýlom proti konkurenčným odborovým organizáciám na podnikovej úrovni by mohli ešte viac oslabiť svoje i tak nevýrazné zastúpenie v odborovom hnutí na Slovensku. Na tejto úrovni tiež chýbal často záujem členov kresťanských odborov prijať zodpovedné funkcie. Nábor nových členov sa neuskutočňoval len prostredníctvom odborovej organizácie, ale tiež s pomocou miestnych duchovných, ktorým sa však nedarilo získavať aktívnych odborárov, čo niekedy znemožňovalo založenie odbočky na podnikovej úrovni. Organizačný život sa rozvíjal len veľmi pomaly a neúspechy kresťanských odborárov v rozširovaní členskej základne alebo pasivitu a nezáujem o voľby do závodných rád a výborov zvalovali hlavne funkcionári na miestnej úrovni aj na katolícke duchovenstvo, ktoré bolo obviňované, že voči komunistom a sociálnym demokratom nepostupuje v súlade s požiadavkami biskupského zboru. Miestni duchovní boli hodnotení aj podľa toho, ako sa angažujú pri získavaní predplatiteľov tlačového orgánu odborového združenia kresťanských robotníkov.³⁴

Ústredie združenia kresťanských robotníkov sa snažilo v prospech kresťanských odborov využiť katolíckych laikov v rámci Katolíckej akcie,³⁵ ktorú pápež Pius XI. vyhlásil v roku 1925 zavedením sviatku Krista Kráľa.³⁶ V hospodárskej a sociálnej oblasti mala byť podpora zameraná aj na zakladanie a činnosť charitatívnych a sociálnych spolkov. Najvyššou inštitúciou pre všetky záležitosti Katolíckej akcie mala byť konferencia biskupov. Rozvíjať sa mala v každej diecéze pod dozorom biskupa, ktorý mal právo a povinnosť dať jej na diecéznej úrovni pevnú formu a riadiť ju, čo v prípade nesprávneho pochopenia významu Katolíckej akcie hrozilo spasívnym laikov.

V roku 1925 pôsobilo v kresťanskom odborovom združení robotníkov 7 739 členov organizovaných v 131 odbočkách a v decembri 1929 Ústredie deklarovalo 14 093 členov.

³² Z nášho hnutia. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 6, č. 14, 18. júla 1926.

³³ ČAVOJSKÝ, Rudolf. Zadržte! In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 5, č. 3, 15. februára 1925.

³⁴ Organizačné a všeodborové. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 6., č. 2, 10. januára 1926.

³⁵ Hoci sociálne úlohy laikov spomínal v súvislosti s encyklikou *Rerum novarum* už pápež Benedikt XV., jej začiatky sa spájajú najmä s Píom XI. Hlavné úlohy Katolíckej akcie možno konkrétnejšie sledovať už v jeho encyklike *Ubi arcano* z 22. decembra 1922.

³⁶ Katolícku akciu prezentoval aj ako sociálny apoštolát. Pozri Encyklika pápeža Pia XI. *Divini Redemptoris*. In *Sociálne encykliky*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1997, s. 179.

Prevažná väčšina členov však neplatila členské príspevky, pretože už o dva roky neskôr poklesla členská základňa na 3 003 členov.³⁷ Tomuto poklesu predchádzala ďalšia výmena členských legitimácií. Nové dostali len tí členovia odborového združenia, ktorí riadne platili svoje členské príspevky. Organizovanosť v združení mala po výmene legitimácií vzostupnú tendenciu a výraznejšie sa zlepšila i disciplína v platení členských príspevkov. Napriek tomu, najmä v porovnaní s členskou základňou sociálnodemokratických odborov, zostali kresťanské odbory po celé obdobie existencie pluralitného obdobia len veľmi skromným hráčom na slovenskej odborevej scéne.

Český historik Jakub Rákosník, ktorý sa vo svojom výskume venoval i limitom pôsobenia ľudáckeho odborového hnutia v 30. rokoch 20. storočia, v súvislosti s motívmi vstupu človeka do odborov zdôraznil, že takéto motívy „často skôr určovala ich sila v konkrétnom závode, sociálne výhody, vyplývajúce z členstva v tej ktorej organizácii a ďalšie spravídla čisto miestne dôvody, ktoré s politickou príslušnosťou mali pramálo spoločného. Akokoľvek už od začiatku 20. rokov existoval zákon proti teroru, i v ďalších dvoch desaťročiach zostávalo v rukách silných závodných odborových organizácií mnoho menej nápadných prostriedkov, ako obmedzovať vplyv konkurenčných slabších partnerov. Obrazne povedané, ľudácke katolícke odbory v 30. rokoch útočili na opevnené bašty socialistických odborov v závodoch s nevelikou nádejou na úspech a samozrejme tiež nevalnými výsledkami.“³⁸

V apríli 1925 bol v ČSR uvedený do platnosti gentský systém, ktorého zavedením sa priznanie podpory v nezamestnanosti stalo priamo závislé od členstva v odborevej organizácii. Vzhľadom na klesajúci počet nezamestnaných sa očakávalo, že sú vytvorené vhodné podmienky na zavedenie tohto systému, ktorý bol závislý od členstva v odborevej organizácii. Nezamestnaný robotník mohol dostať podporu len vtedy, ak bol organizovaný v odborech, a to z prostriedkov odborových organizácií, ktorým štát kryl väčšiu časť nákladov.

Dosahy hospodárskej krízy na kresťanské odbory

Na jeseň 1929 sa v Spojených štátoch amerických zrútili burzové obchody a v lete 1931 prepukla úverová kríza, ktorá odštartovala druhú, podstatne hlbšiu fázu hospodárskej krízy. Kríza, ktorá hlboko zasiahla aj do sociálnej sféry, mala v prvej polovici tridsiatych rokov 20. storočia ťažké sociálne následky pre milióny domácností a ovplyvnila i politickú scénu mnohých európskych krajín.

Kríza negatívne zasiahla aj malé odborové organizácie s nedostatkom vlastného finančného kapitálu. Kresťanské odborové združenie malo problémy s gentským systémom už pred hospodárskou krízou, čo spôsobovala aj nedisciplinovanosť niektorých odbočiek

³⁷ Pozri Jubilejná správa kresť.-sociálneho odborového združenia 1920 – 1930. Bratislava, 1930, s. 20.

³⁸ RÁKOSNÍK, Jakub. Limity působení ľudáckého odborového hnutí vo 30. letech. In Šuchová, Xénia (ed.) *Ľudáci a komunisti: Súperi? Spojenci? Protivníci?* Prešov : Universum, 2006, s. 95-96.

a skupín, pretože neposielali inkasované príspevky do Ústredia alebo ich vôbec od svojich členov nevyberalo. Už v roku 1927 Ústredie v tejto súvislosti otvorene hovorilo o tom, že „zápasí s finančnými ťažkosťami“.³⁹ V roku 1929 mali kresťanské odbory len 94 podporných prípadov, na ktoré z vlastných prostriedkov vyplatili 10 167 Kč. Nízka finančná podpora nezamestnaných členov nezostala bez reakcie konkurenčných odborových organizácií, ktoré spochybňovali význam kresťanského odborového združenia.⁴⁰ V roku 1932 sa počet podporných prípadov zvýšil na 1 534 a o rok neskôr to bolo už 3 335 podporných prípadov. V roku 1932 muselo združenie vyplatiť z vlastných zdrojov už 113 312 Kč. Ústredie združenia uverejnilo v ľudáckom denníku *Slovák* začiatkom januára 1933 výzvu, v ktorej požiadalo „všetkých, ktorým je to možné“, aby kresťanskému odborovému združeniu robotníkov podľa svojich možností „prispeli finančnou podporou na fond podpôr“. Na výzvu reagovali tentoraz niektoré konkurenčné organizácie vyhláseniami o tom, že kresťanské odbory nemajú peniaze a krachujú. Odborové združenie muselo zrušiť alebo pozastaviť činnosť niekoľkých obvodných sekretariátov a otvorene priznalo, že má finančné problémy, ale svojim členom podporu vyplatí.⁴¹ V roku 1933 prišlo k zvýšeniu vyplatenej podpory z prostriedkov združenia na 314 579 Kč. Odborové združenie kresťanských robotníkov preto žiadalo o finančnú pomoc na fond podpôr aj biskupov a duchovenstvo.⁴² Vážne problémy vznikali v tomto období v komunikácii Ústredia s miestnymi funkcionármi. Ústredie združenia sa dostávalo do konfliktov najmä s funkcionármi novších miestnych a podnikových organizácií, pretože mnohí z nich boli neskúsení alebo nerešpektovali obežník o vyplácaní podpôr a vystavovali „nebezpečenstvu členov i organizáciu“.⁴³

Od 31. decembra 1931 do 31. decembra 1933 vzrástol počet členov združenia o sto percent na 6 018.⁴⁴ V tejto súvislosti možno spomenúť aj to, že 25. marca 1933 v *Národných novinách* vyzval predseda Slovenskej národnej strany Martin Rázus evanjelických robotníkov, aby vstúpili do „slovenskej a kresťanskej odborovej organizácie“ a nedali sa „baláchat, že sú tam katolíci, sú i evanjelici“.⁴⁵

V roku 1931 bol v odborovom združení slovenských kresťanských robotníkov najpočetnejšie zastúpený textilný odbor so 736 členmi, nasledovali baníci a hutníci so 640 členmi, poľní a lesní robotníci so 623 členmi a kovorobotníci, ktorí mali 431 členov. Mužov

³⁹ Z nášho hnutia. In *Slovenský robotník*, roč. 6., (7.), č. 11, 15. júla 1927.

⁴⁰ Pozri Duševná úbohosť niektorých soc. dem. tajomníkov na Slovensku. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 12, č. 1, 15. januára 1932.

⁴¹ Soc. demokrati hľadajú chlpy na našej dlani. In *Slovenský robotník*, roč. 13, č. 4, 15. apríla 1933.

⁴² Po prijatí gentského systému dostávalo združenie najväčšiu podporu od spišského biskupa Jána Vojtašáka.

⁴³ Pozri *Slovenský robotník*, roč. 14, č. 9, 15. augusta 1934.

⁴⁴ Do 30. júna 1934 sa zvýšil počet členov na 7 370 osôb. Pozri Rastieme a silnieme i v ťažkých časoch. In *Slovenský robotník*, roč. 14, č. 12-13, 15. októbra 1934.

⁴⁵ Pozri Bratia evanjelici do našich radov. In *Slovenský robotník*, roč. 13, č. 4, 15. apríla 1933.

bolo v roku 1931 v tomto združení organizovaných 2 478 a žien 525. V roku 1933 vzrástol počet mužov na 5 329 a počet žien na 689.⁴⁶ K 31. decembru 1936 Ústredie združenia už evidovalo 16 850 členov, z toho 15 602 mužov a 1 248 žien. Najväčšie zastúpenie mali poľnohospodárski a lesní robotníci, ktorí patrili k najhoršie plateným odvetviám, čo vedenie kresťanských odborov odôvodňovalo ich pasívnym prístupom v kolektívnom vyjednávaní. Poľnohospodárski robotníci s 2 129 členmi zvýšili v roku 1936 svoju členskú základňu v porovnaní s rokom 1933 o 257 percent. Najväčší percentuálny nárast o 388 percent zaznamenali stavební robotníci, ktorých počet sa zvýšil na 1 719 členov. Počet členov z textilného priemyslu sa zvýšil na 1 229 a z banského a hutníckeho na 1 219 osôb.

Slovenskí kresťanskí odborári si uvedomovali význam spolupráce českého a slovenského kresťanského odborového hnutia. Čavojský to odôvodňoval aj tým, že sociálni demokrati a komunisti sú zjednotení v rámci celej republiky: „*Teraz ku příkladu sa pojednávají celoštátně zmluvy, tuná by nás marxisti odtisli, keby sme všetci kresťanskí socialisti nepostupovali spoločne... Keby sme boli sami, nikdy by sme nedosiahli zastupovanie v ústrednom závodnom výbore a spojení s nimi sme ho dosiahli... My si želáme v záujme kresť. soc. hnutia čo najužšie a najpriateľskejšie styky medzi všetkými kresť. socialistami v republike.*“⁴⁷ Po tom, čo sa Československá strana lidová rozhodla založiť na Slovensku svoju filiálku vedenú Martinom Mičúrom, ktorý začal na Slovensku zakladať konkurenčné kresťanské odbory, sa však vzťahy medzi českými a slovenskými kresťanskými (katolíckymi) odborovými organizáciami zhoršili.⁴⁸ Mičurove odbory boli kritizované, že „vykupujú duše“ a získavajú členov a funkcionárov z už existujúcich kresťanských odborov.⁴⁹ V roku 1929 sa rozhodlo združenie slovenských kresťanských robotníkov postupovať aktívnejšie proti oslabovaniu svojich organizácií zo strany konkurenčných kresťanských odborov.⁵⁰

V januári 1930 brnianske a pražské združenia stojace na strane Jana Šrámka pristúpili k reorganizácii Ríšskej všeodborovej kresťansko-sociálnej komisie a vytvorili Ríšsku

⁴⁶ Súkromný archív Rudolfa Čavojského: Správa hlavného tajomníka o stave a činnosti Slovenského kresťansko-sociálneho odborového združenia v roku 1932 – 1933 k riadnemu zjazdu konanému 23. septembra 1934 v Ružomberku. Bratislava, Andrej 1934. Pozri tiež Správa hlavného tajomníka o stave a činnosti Slovenského kresťansko-sociálneho odborového združenia v roku 1934 – 1935 – 1936 s prehľadom hospodárskym a sociálne-politickým k riadnemu zjazdu konanému 19. decembra 1937 v Ružomberku. Bratislava : Andrej 1937.

⁴⁷ Súkromný archív Rudolfa Čavojského: Správa ústredného tajomníka za rok 1924, s. 9-10.

⁴⁸ Ako protireakciu ľudákov k aktivitám lidovcov na Slovensku môžeme vnímať snahy o znefunkčnenie Ríšskej všeodborovej kresťansko-sociálnej komisie v roku 1929, v ktorom sa konali parlamentné voľby, a pôsobenie moravských kresťanských odborov vedených Antonínom Čuříkom, ktorému sa Šrámek neúspešne snažil zabrániť v tom, aby sa dostal do parlamentu.

⁴⁹ Čo chcú mičuráci v žilinskej súkenke? In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 9, č. 15, 16. júna 1929.

⁵⁰ Pri voľbách do závodného výboru žilinskej súkenke získavame na hlasoch i mandátoch. In *Slovenský kresťanský socialista*, roč. 9, č. 17, 30. júna 1929.

odborovú radu kresťanských odborových organizácií v Československej republike (ROR), ktorej predsedom sa stal Šrámek. Slovenské kresťanské odbory sa odmietli stať riadnym členom ROR a rozhodli, že až dovtedy, kým sa pomery na Slovensku nezmenia, budú pôsobiť len v pozícii hospitanta.⁵¹ Táto stratégia ani aktivity zamerané proti konkurenčným kresťanským odborom na Slovensku však nepriniesli očakávané výsledky. Československá strana lidová síce výraznejšie nezvýšila svoju odborovú základňu na Slovensku, ale darilo sa jej úspešne zvyšovať počet mandátov v závodných radách a výboroch. Slovenské odborové združenie obvinilo svojich kresťanských konkurentov z toho, že „*títo naši ,bratia‘ idú už až tak ďaleko, že rozbíjajú i naše ťažko vybudované miestne skupiny...*“.⁵² Napriek pretrvávajúcemu napätiu konkurujúcich si kresťanských odborových organizácií na Slovensku, kresťanské odbory pôsobiace v ČSR však naďalej pomerne úzko spolupracovali. Spoločne sa snažili presadiť i prijatie zákona o zriadení robotníckych komôr s povinným členstvom.⁵³ Slovenských kresťanských odborárov spájali s ich českými kolegami aj spoločný záujem o udržanie demokracie a ich spoločné kroky vyplývali taktiež z nebezpečenstva, ktoré Československu začalo hroziť zo strany nacistického Nemecka.

Pri príležitosti štyridsiateho výročia encykliky *Rerum novarum* vydal Pius XI. v roku 1931 encykliku *Quadragesimo anno*. Pápež sa snažil poukázať na to, že sociálne učenie cirkvi neponúka žiadne technické riešenie krízy. V encyklike však odmietol prejavy nepriateľstva a vzájomnej nenávisť robotníkov a zamestnávateľov. Novým v porovnaní s encyklikou *Rerum novarum* bolo predovšetkým rozvinutie princípu subsidiarity. Pius XI. definíciu subsidiarity sformuloval takto: „*[Ak] je nepovolené odobrať jednotlivcom to, čo môžu vykonávať vlastnými silami a vlastným úsilím a prideliť to spoločstvu, tak je nespravodlivé preniesť na väčšiu a vyššiu spoločnosť to, čo môžu vykonávať menšie a nižšie spoločnosti. A práve v tomto spočíva veľká ujma a zároveň rozvrat správneho usporiadania spoločnosti. Prirodzenou náplňou akéhokoľvek zásahu samotnej spoločnosti je totiž pomôcť výpomocným spôsobom článkom spoločenského organizmu, a nie zničiť ich a pohltiť.*“⁵⁴ Tieto slová mohli byť vnímané aj ako snaha odpútať verejnosť od kolektivistických ideológií. Pius XI. v encyklike poukázal na nespravodlivosť obrovských majetkových rozdielov. Jednoznačne však odmietol revolučný spôsob riešenia krízy a preferoval myšlienku stavovského zriadenia.

⁵¹ Napriek tomu, že slovenské kresťanské odborové združenie robotníkov pôsobilo v ROR len ako hospitant, Čavojský sa stal 3. podpredsedom ROR a prostredníctvom ROR boli aj slovenskí odborári začlenení do Medzinárodnej konfederácie kresťanských odborov.

⁵² Prečo sú Slováci nespokojní. In *Slovenský robotník*, roč. 13, č. 11, 15. novembra 1933.

⁵³ Táto myšlienka nenašla v politických kruhoch výraznejšiu podporu.

⁵⁴ PIUS XI. *Quadragesimo anno* /80/. In *Sociálne encykliky*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1997, s. 100.

Na slová Pia XI. o tom, že „*nik nemôže byť dobrým katolíkom a zároveň pravým socialistom*“⁵⁵, reagovali Kresťanské odbory v januári 1933 zmenou názvu svojho tlačového orgánu zo *Slovenský kresťanský socialista* na *Slovenský robotník*. Názov ich centrály Všeodborové združenie slovenských kresťanských socialistov bol zmenený už v septembri 1930 na **Slovenské kresťansko-sociálne odborové združenie** (SKSOZ). V súvislosti s uznesením predsedníctva odborového združenia prijatým 11. decembra 1932 sa Čavojský vyjadril, že zmena názvu tlačového orgánu mala byť realizovaná „*zo závažných dôvodov*“. Mala podľa neho i praktický význam, pretože kresťanské odbory sú organizáciou, „*ktorá je nielen kresťanskou, ale aj národne slovenskou*“. Zároveň však pripustil, že pôvodný názov *Slovenský kresťanský socialista* „*je dosť ťažko opúšťať*“.⁵⁶

Medzi vyjednávaním a štrajkom

V Československu bola hospodárska kríza mimoriadne hlboká a vleklá. Kresťanské odbory podobne ako ostatné odborové organizácie nemali v období hospodárskej krízy pri uzatváraní kolektívnych zmlúv veľký manévrovací priestor. Vzhľadom na zložitosť situácie sa v tomto období výraznejšie nezapájali do radikálnych nátlakových akcií a sústredili sa skôr na vyjednávanie a hľadanie dohody so zamestnávateľmi. Čavojský vyjadril podporu spoločným aktivitám odborových organizácií v hospodárskych a sociálnych otázkach. V ceste týmto aktivitám stáli podľa neho „*hlavne revolučné zámery*“, pretože komunisti boli ochotní podpísať kolektívnu zmluvu „*len vo veľmi zriedkavých prípadoch*“. Na adresu sociálnych demokratov sa vyjadril, že napriek tomu, že kresťanských a sociálnodemokratických odborárov „*delí priepasť ideových názorov*“, v niektorých podnikoch v otázke týkajúcej sa mzdových a pracovných pomerov spolupracujú.⁵⁷ To nebránilo tomu, aby sa vo volebnom roku 1935 v *Slovenskom robotníkovi*, ktorý začal vychádzať ako týždenník, objavilo i niekoľko útočných článkov zameraných najmä proti sociálnym demokratom.⁵⁸

V roku 1935 sa v celej republike vyskytlo 218 štrajkov a výluk. Na Slovensku sa najviac štrajkovalo v stavebnom priemysle. Ústredie slovenských kresťanských odborov napriek tomu, že ľudová strana takmer počas celého obdobia existencie prvej Československej republiky pôsobila v postavení opozičného politického subjektu, neuprednostňovalo štrajkové akcie. Kresťanskí odborári si boli vedomí svojho postavenia v slovenskom odborovom hnutí, v ktorom nemohli výraznejšie konkurovať sociálnodemokratickým

⁵⁵ PIUS XI. *Quadragesimo anno* /120/. 1997, s. 120.

⁵⁶ R. Č. K zmene názvu nášho časopisu. In *Slovenský robotník*, roč. 13, č. 1, 15. januára 1933.

⁵⁷ ČAVOJSKÝ, Rudolf. Soc. demokrati a my. In *Slovenský robotník*, roč. 13., č. 2, 15. februára 1933.

⁵⁸ V nepodpísanom článku z 2. mája 1935 s názvom *Komunisti alebo sociálni demokrati – to je čert ako diabol* sa okrem iného píše: „*Jedni i druhí sú rovnakí nepriatelia lepšieho osudu celého slovenského národa, za ktorý bojuje jedine Hlinkova slovenská ľudová strana. Spojení soc. dem. a komunistickí židia zúria márne. Pri voľbách dostanú odpoveď, akú si zaslúžili.*“ *Slovenský robotník*, roč. 15, č. 10, s. 3, 2. mája 1935.

a komunistickým odborom. Vo svojich postojoch sa snažili odvolávať i na pápežské encykliky. Na adresu štrajkov sa vyjadrovali, že „v každom prípade nie sú dôkazmi sily robotníctva, často sú skôr ukázkou jeho slabosti“. Silu robotníkov spájali s odborovým organizovaním, ktorým sa podľa nich vydobyje „viac úspechov bez štrajkov, ktoré koniec-koncov od robotníctva vyžadujú si značné obete“.⁵⁹ Presadzovanie zamestnaneckých požiadaviek však neriešili len za rokovacím stolom a vo viacerých sporoch v prospech robotníkov sa najmä v období konjunktúry prezentovali radikálnejšími spôsobmi a postupovali i spoločne s komunistickými a sociálnodemokratickými odborármi.

Niekoľko sporov, v ktorých boli použité štrajkové metódy, viedli kresťanské odbory už v druhej polovici 20. rokov. Spomenúť možno mzdový spor drevárskych robotníkov na píle v Zákamenskom Klíne na Orave, kde boli jedinou odborovou organizáciou. Pripojili sa k štrajku v sklárňach v Lednických Rovniach. Samostatne zorganizovali v roku 1928 úspešný štrajk drevorobotníkov v Zlatých Moravciach a o rok neskôr viedli štrajk robotníkov v kameňolome Skladaná Skala.⁶⁰ V období hospodárskej krízy podporovali najmä predĺženie platných kolektívnych zmlúv. Tým sa často dostávali do sporov s komunistickými odborovými organizáciami, ktorým sa darilo získať do štrajkových akcií aj rado-vých členov kresťanských odborov.⁶¹

Najznámejší konflikt medzi kresťanskými odborovými organizáciami na jednej strane a komunistickými, sociálnodemokratickými a národnosocialistickými na druhej strane vznikol počas jednej z najväčších štrajkových akcií na Slovensku, ku ktorej prišlo na stavbe trate Červená Skala – Margecany. Prvé štrajky za zlepšenie mzdových pomerov stavebných robotníkov na tejto trati vypukli už v roku 1934. Po ich obnovení v roku 1935 sa štrajku podľa údajov kresťanských odborov zúčastnilo okolo 8 500 robotníkov. Zástupcovia kresťanských odborov, ktoré deklarovali, že na stavbe majú „zainteresovaných niekoľko sto“ členov, síce štrajk podporili, ale na štrajkujúcich robotníkov nemali výraznejší vplyv. Ten sa snažili posilniť po tom, čo boli nastolené požiadavky robotníkov. Iniciatívne navrhli Okresnému úradu v Gelnici urýchlené zvolanie rokovania medzi zamestnávateľmi a zástupcami robotníkov. Červené (komunistické) odbory to interpretovali ako snahu o dosiahnutie skorého ukončenia štrajku, čo mohlo byť vnímané ako oslabenie východiskovej vyjednávacej pozície zástupcov štrajkujúcich robotníkov. Kresťanskí odborári sa chceli zúčastniť pojednávania o mzdových otázkach, ktoré bolo zvolané do Spišskej Novej Vsi. Zástupcovia Červených, sociálnodemokratických a národnosocialistických odborových organizácií však neboli ochotní pojednávať za ich prítomnosti. Postoj konkurenčných odborových organizácií síce nazvali „neslýchaným škandálom“

⁵⁹ Na Slovensku najviac štrajkov. In *Slovenský robotník*, roč. 16, č. 27, 2. júla 1936. Pozri tiež Štrajky víťazné i prehrané. In *Slovenský robotník*, roč. 16, č. 41, 8. októbra 1936.

⁶⁰ Pozri PLEVA, Ján – TICHÝ, Miloš 1967, s. 43.

⁶¹ Spomenúť možno napríklad štrajk v Coburgových závodoch v Trnave v roku 1934.

a kritizovali i „*nešťastný začiatok*“ štrajku, ale mzdové požiadavky robotníkov a štrajk podporovali naďalej, s odôvodnením, že keď „*inakším spôsobom ich zvýšenia nebolo možné dosiahnuť, muselo robotníctvo siahnuť k najkrajnejšiemu prostriedku – k štrajku*“. Štrajk skončil neúspechom, čo kresťanskí odborári využili na obvinenie komunistov z toho, že uprednostňujú vlastné záujmy nad záujmy robotníkov.⁶²

Väčšie sociálne spory sa takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva začali vyskytovať najmä od roku 1936. V tomto roku prišlo k hospodárskemu oživeniu, ktoré bolo na Slovensku priaznivejšie ako v Čechách, čo kresťanských odborárov viedlo k predpokladu, že prostredníctvom kolektívneho vyjednávania sa ich organizáciám podarí úspešnejšie presadzovať i mzdové otázky robotníkov. Napriek tomu, že štrajk považovalo vedenie kresťanských odborov za krajné riešenie, často sa muselo v niektorých podnikoch podrobiť tlaku členskej základne. Keď zorganizovali Červené odbory štrajk horehronských robotníkov a povozníkov, kresťanské odbory sa k nemu pod tlakom členskej základne pripojili a podobne to bolo aj pri štrajku drevorobotníkov v spišských pĺach. Aktívne vystupovali v mzdovom hnutí textilných robotníkov v Rybárpoli pri Ružomberku, Trenčíne, Žiline a Rajci. V textilných závodoch bojovali dlhodobo o vplyv s Červenými odbormi. Keď sa v žilinskej súkenke podarilo získať do „*ľudáckych odborov*“ bývalých komunistických funkcionárov, boli obvinení zo strany Červených odborov, že sú „*spojencami mičurákov*“, „*pomáhačmi kapitalistov*“ a že správcovi továrne „*žalujú*“ na niektorých robotníkov. V prostredí, v ktorom si ľudácki a komunistickí odborári konkurovali, dochádzalo pomerne často pri neúspešných akciách ku vzájomnému obviňovaniu z ich zlyhania.⁶³

Stávalo sa, že niekedy v otázke radikálnejších postupov kresťanskí odborári taktizovali, ale v štrajkových akciách, ktoré nemali ideologický podtext, vyjadrovali štrajkujúcim podporu a zdôrazňovali, že medzi štrajkujúcimi sú aj členovia ich odborovej organizácie.⁶⁴ Úspešne končili predovšetkým štrajky, v ktorých postupovali všetky odborové organizácie spoločne. Koordinovaným postupom v prípade neúspechu alebo minimálneho splnenia požiadaviek vymohli robotníkom a zamestnancom lepšie výsledky aj na rokovaniach na pôde Ministerstva verejných prác. Priestor na spolupôsobenie členov rozličných odborových organizácií videli kresťanskí odborári najmä v závodných radách a výboroch, v ktorých sa mohli sústrediť na riešenie vnútropodnikových problémov a zlepšenie postavenia robotníkov a zamestnancov priamo na pracovisku aj bez štrajkov.⁶⁵

⁶² Štrajk na trati Červená Skala – Margecany. In *Slovenský robotník*, roč. 15, č. 15, 6. júna 1935. Pozri tiež Jeden z najväčších štrajkov na Slovensku. In *Slovenský robotník*, roč. 15, č. 16, 13. júna 1935. Tiež A ešte štrajk na stavbe trati Červená Skala – Margecany. In *Slovenský robotník*, roč. 15, č. 17, 20. júna 1935.

⁶³ Pozri Z nášho hnutia. In *Slovenský robotník*, roč. 6, (7.), č. 11, 15. júla 1927. Tiež V žilinskej súkenke obviňujú nás komunisti z toho, čo popáchali oni. In *Slovenský robotník*, roč. 8., č. 15, 9. septembra 1928.

⁶⁴ Pozri Štrajk vo Fil'akove. *Slovenský robotník*, roč. 16, č. 33, 13. augusta 1936.

⁶⁵ Je však prekvapujúce, že zatiaľ čo členská základňa kresťanských odborov rástla, počet jej mandátov v závodných radách a výboroch klesal. Zatiaľ čo v roku 1932 získali v evidovaných závodoch spolu 38 man-

Kresťanské odbory a kríza demokracie

Ústredie kresťanských odborov si najmä po nástupe Adolfa Hitlera k moci v Nemecku začalo uvedomovať, že odborová politika nemôže byť postavená na hľadaní nepriateľov, ale na obhajobe oprávnených požiadaviek robotníkov. Rudolf Čavojský „ovládol“ tlačový orgán kresťanských odborov aj tým, že od roku 1935 bol uvedený ako jeho majiteľ a vydavateľ, čo bolo z jeho strany vysvetlené tým, že odborová organizácia nemôže vydávať politický časopis. V roku 1935 sa stal (najmladším) poslancom ľudovej strany v Národnom zhromaždení⁶⁶ a získanie poslaneckého mandátu využil aj v záujme posilňovania autority kresťanského odborového hnutia medzi robotníkmi a zamestnancami na Slovensku. SKSOZ zvýšilo od konca roku 1936 do 30. septembra 1937 svoju členskú základňu o 5 185 členov, čím dosiahla počet 22 035 členov.

V rámci ľudovej strany sa vytvárali rôzne názorové platformy. Kresťanskí odborári sa vo svojich verejných vystúpeniach a príspevkoch uverejňovaných v *Slovenskom robotníkovi* nevyhli ani rétorike hospodárskeho nacionalizmu a antisemitizmu, ale patrili k jednoznačným odporcom tak komunizmu, ako i fašizmu a otvorene podporovali demokratický vývoj v Československu. Po občianskej vojne v Rakúsku Čavojský napísal do *Slovenského robotníka*, že jednou z hlavných príčin, prečo sa slovenskí kresťanskí odborári stavajú proti fašizmu, je skutočnosť, že „*uplatnenie sa fašizmu znamená pre pracujúce vrstvy stratu ich politických a sociálnych práv*“.⁶⁷ Slovenskí kresťanskí odborári vyjadrili taktiež názor, že aj v Rakúsku sa skutočným víťazom občianskej vojny stali fašisti.⁶⁸

Robotnícke noviny, tlačový orgán Československej sociálne demokratickej strany robotníckej na Slovensku, koncom decembra 1937 uverejnili úvodník s nadpisom *Rozpor – či len rozdelené úlohy*, v ktorom sa venovali rozdielom medzi piešťanským zjazdom HSLS v septembri 1936 a zjazdom slovenských kresťanských odborov v decembri 1937 a rozdielom v postojoch prezentovaných v tlačových orgánoch HSLS a v *Slovenskom robotníkovi* odsudzujúcom ideológiu fašizmu. Čavojský sa na tento úvodník snažil reagovať v *Slovenskom robotníkovi* 27. januára 1938 v úvodníku s názvom *Niet rozporov medzi našou organizáciou a ľudovou stranou*, v ktorom sa odvolával na Rámcový program HSLS prijatý na jej zjazde konanom 29. apríla 1933 v Žiline, v ktorom sa HSLS hlásila k „demokratickej štátnej forme“. Na piešťanskom zjazde HSLS sa však presadilo jej radikálne krídlo a radikálna línia dominovala v strane i po tomto zjazde.

dátov, v rokoch 1934 a 1935 to bolo len 27 mandátov. V roku 1936 sa zvýšil na 33 a o rok neskôr na 35 mandátov. Pozri RÁKOSNÍK 2006, s. 93.

⁶⁶ V decembri 1938 bol Čavojský zvolený za poslanca Snemu Slovenskej krajiny (od 14. marca 1939 Slovenského snemu).

⁶⁷ ČAVOJSKÝ, Rudolf. Koketovanie s fašizmom. In *Slovenský robotník*, roč. 14, č. 2, 1. marca 1934.

⁶⁸ jm. Krvavá občianska vojna v Rakúsku. In *Slovenský robotník*, roč. 14, č. 2, 1. marca 1934.

Organizačné prepojenie slovenského kresťanského odborového združenia robotníkov na ľudovú stranu oslabovalo dôveryhodnosť tohto najsilnejšieho zástupcu kresťanského odborového hnutia na Slovensku v konkurenčnom odborovom prostredí. Ľudácke odbory vo svojej stratégii zviditeľňovania sa a posilňovania členskej základne najmä na stránkach odborárskej tlače svojím konfrontačným presadzovaním sociálneho katolicizmu taktiež často nahrávali odporcom svetonázorovej tolerancie. Fašizmus a národný socializmus však jednoznačne odmietli a podporili demokratické spoločenské zriadenie. Ich postoj viedol k pokusom stúpcov radikálnej línie v ľudovej strane oslabiť pozíciu Rudolfa Čavojského v kresťanskom odborovom združení slovenských robotníkov. Slovenské kresťanské odborové združenie robotníkov vo svojom kladnom vzťahu k demokracii zotrvalo až do zániku prvej ČSR, ktorým skončila i významná fáza pôsobenie tohto odborového združenia v pluralitnom prostredí sociálneho dialógu a začala nová fáza monopolného pôsobenia kresťanských odborov, ktorá však nemala dlhé trvanie.

Cituj:

KATUNINEC, Milan. Slovenské kresťanské odborové hnutie v sociálnom dialógu a konfrontácii. In *Forum Historiae*, 2015, roč. 9, č. 2, s. 69-89. ISSN 1337-6861.

...

Prof. PhDr. Milan Katuninec, PhD. (1960) pôsobí na Katedre politológie, prednáša a publikuje o politických dejinách Slovenska, sociálnej politike a vzťahu medzi etikou a politikou. Z knižných diel možno spomenúť: *Dejiny Spolku sv. Vojtecha* (2004), *Kresťanské robotnícke a odborové hnutie na Slovensku* (2006), *Civic Responsibility in a Democracy of Values* (2007), *Fašizmus, národný socializmus a komunizmus. K ideovým zdrojom, praxi a možným rizikám návratu totalitarizmu* (2009, 2010), *Zlyhanie a nádeje demokracie v Európe* (2011).

Kontakt: milan.katuninec@truni.sk